

ROZTWARZAĆ (15) *vb impf*

roztwarzać (14), **rozstwarzać** (1); roztwarzać : rozstwarzać *GlabGad* (2:1).

roz- (7), rof- (7).

o jasne, w formach osobowych i part pierwsze a pochylone.

praes 1 sg roztwǎrzám (2). ◇ 3 sg roztwǎrzǎ (6). ◇ 3 pl roztwǎrzają (4). ◇ praet 3 sg f roztwǎrzała (1). ◇ imp 2 sg roztwǎrzáj (1). ◇ part praes act roztwǎrzając (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) i XVIII w. s.v. roztworzyć.

1. Mieszać coś gęstszego lub bardziej nasyconego z rzadszym lub mniej nasyconym; diluere *Mącz, Cn; infutare, miscere, temperare Cn [w tym: co (7)] (10) : [Roztwarzam/ Diluo, misceo, subigo, depso, macero. Volck Yyyv.]*

a. O płynach: rozcieńczać, rozrzedzać (7) : *Diluo, Rozczyniam/ pomywam/ roztwarzam. Mącz 199d.*

roztwarzać czym (4): A kto dobre dobrym roztwarza/ rad fye czyftego nápija y ieffcze powtarza. March1 A3 [idem] March³ V; Thy cieplice tak fą ciepłe iz y ptáká oparzy y omknie iáko w vkropie/ y wieprzá áz ie wodámi innemi roftwarzáią. BielKron 286v; SienLek 56v.

α. O winie (1) :

Zwrot: »wino roztwarzać« (1): Luter, vas quo vinum diluitur, Nieyákie naczynie którym wino roftwarzáyá/ to yeft wody przilewáyá. Mącz 200d.

β. O treści żołądka lub jelit: rozluźniać (1) :

*Szereg: »laksować, to jest roztwarzać« (1): A tak kapufta iz ma moc rozpufczaiącą przeto żołądek laxuie to ieft roztwarza y potrawy w nim będące *GlabGad* I3.*

b. O substancjach suchych: rozmaczać, zmiękczać [czym] (3) : *Táko też y rzeczy fuchych pożyway miernie/ á píćim ie hoynieyfzym roftwarzay *SienLek* 5v, 65v, 102v.*

2. Zmniejszać intensywność, łagodzić, uśmierzać [co] (1) : *Acz z rádością y nádzieią zmiefzána bylá żáłość oná/ y ochotá iá poftuľzeńftwá/ ku temu ktery go dał/ roftwarzáá. *SkarKaz* 45a.*

*[W przeciwstawieniu: »ostrzyć ... roztwarzać«: Tákowe drzewo [cierniste] może być odmieniono/ gdy mu doda doftátek pokármu wilgotnego á tľuftego/ ktery nie dopuľcza się ostrzyć ciepľu w nim przyrodzonemu/ ále roztwarza ie. *Cresc 1571* 132.]*

3. Powodować pod wpływem ciepła zwiększenie rozmiarów, powiększać [co] (3) :

*Szereg: »roztwarzać a więtsze czynić« (1): Czemu niewiafti krotfze y mnieyfze pierfi maią niż otroci. (-) Ieft to dla więtfzego ciepła w otrokach panuiącego, ktore czľonki wierchnie roftwarza á więtfze czini y mocnieyfze *GlabGad* D5v.*

a. O narządach wewnętrznych: odkurczać (2) : *Czemu ferce vftawno fie chwieie wciele. (-) Bowiem fie w nim rodzi z iego gorączofci duch ktori ieft subtilnieyfzi niż wiatr, takže on mnożąc fie vftawno fľuka mieľtca fzyrfzego w poľrzodku ferca roftwarzaiąc ie y podnoľząc. *GlabGad* E3.*

*Szereg: »odmiękczać i roztwarzać« (1): [łaźnia szkodzi ciężarnym] Naprzod iz łaźnia/ ciepľem á gorączem fwym zapala dychanie. Drugie iz żyły pľod trzymaiącze: odmiękcza y roztwarza *FalZiol* V 30v.*

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1) : Tempero, Vśmierzam/ vmnieyszam/ roftwarzam/ mierno
czinię/ miezjam. Mqcz 443a.*

Synonimy: 1. rozdziaławać, rozmiękczać, rozpuszczać, rozrzadzać, rozsycać.

Formacje współrdzenne cf TWORZYĆ.

*Cf **ROZTWARZANY***

RS